

80 ГОДИНИ ОТ НАЙ-МАСОВОТО СЕЛИЩНО ПРЕИМЕНУВАНЕ В БЪЛГАРИЯ

Пело Михайлов

Навършват се 80 години от най-масовото селищно преименуване, извършвано някога в България. От август до декември 1934 г. с девет заповеди на министъра на вътрешните работи и народното здраве (ВРНЗ) Петър Мидилев са променени имената на 1875 населени места в нашата страна.

Големи преименувания на селищата в България има през 1906 г., когато са сменени имената на 347 населени места, предимно в тогавашния Старозагорски окръг, през 1942 г., когато са променени имената на 360 населени места в Южна Добруджа и през 1966 г. когато е уточнено изписването или са променени имената на 211 селища в цялата страна. Но никога преди и след 1934 г. промяната на имената на населените места в България не е толкова мащабна. През година са сменени названията на 32,6 % от всички селища.

Широко разпространен е митът, че преименуването е заслуга на правителството на министър-председател Кимон Георгиев, дошло на власт на 19 май 1934 г. Вярно е, че заповедите са подписани от министъра на ВРНЗ Мидилев, но подготовката на този процес е започнала много по-рано.

Своеобразен теоретик на преименуването се явява професорът по география Анастас Иширков. През 1922 г. той публикува изключително интересната статия „Имената на нашите селища“ (И ш и р к о в, 1922).

Проф. Иширков прави преглед на начините, по които са се извършвали преименуванията до този момент: *„Когато се освободи България, административната власт и местните жители, особено по-първите хора, се заловиха да прекръщават омразните им турските имена на чисто българските села. При това прекръщаване нямаше често пъти никакъв ред, никакво разбиране. И днес се преименуват селищните имена и това се върши в повечето случаи съвсем немислено, дори твърде глупаво“*.

След това авторът споделя опит от научните форуми: *„В международните географски конгреси се е вземало винаги решение против промяната на географските имена, особено в колониалните страни, защото с това се внася хаос в географската литература, забравят се имена, пълни със значение, и се пакости на научното изследване. У нас имената на голяма част от селищата са още чуждоезични, най-вече турски. Много чисто български села*

носят още турски имена, които мъчно се изговарят и запомнят и дразнят народността чувство на жителите им. Би било пресилено, ако решенията на географските конгреси приложим напълно и към турските имена на чисто българските села. Но от друга страна трябва при промяна на имената да се внимава, щото преименуването да не е произволно и масово, а да се извършва въз основа на разумни изисквания и постепенно“. Тези негови съждения са препоръка да се променят турските имена на селищата в България. Анастас Иширков показва и начините, по които следва да стане това: „Имена, които се поддават на превод, да се преведат, както има вече много такива случаи. Когато се превеждат еднакви чуждоезични селищни имена, може да се отстъпи от буквалния превод, за да се не повтарят много новопреименуваните имена. Чужди имена, които са още в употреба у народа и са на всички понятни, да останат засега“.

Професорът прави изключително важен извод, който обаче остава нечуто: „Имена на селища, които означават народност, не би трябвало да се променят, макар и да се е променило вече населението... Такива имена имат важно етнографско значение и ни дават указания за преселническото движение на населението в Балканския полуостров“.

Анастас Иширков завършва статията си така: „Препоръчвам най-горещо на бъдещите комисии и учреждения, които ще променят селищните имена, да мотивират добре своето предложение за промяната. Това е потребно не само за бъдещия изследовател на селищните имена, но и за успеха на самата работа по прекръстването на имената. Когато се изискват мотиви, няма съвсем лекомислено и случайно да се прекръщават имена, които имат своето значение и история“.

Подготовката за голямото селищно преименуване от 1934 г. започва десет години по-рано, когато Министерството на ВРНЗ с две свои наредби – от юли и декември 1924 г. постановява да се преименуват всички селища, които са с чужди названия (К о в а ч е в, 1995: 12).

На 4 юни 1925 г. правителство № 42 на Народния съговор с министър-председател Александър Цанков и министър на ВРНЗ Иван Русев внася за първо четене „Законопроект за променяване имената на някои населени места в царството“. Той е приет на първо четене в същия ден, но така и не влиза в залата за второ и трето четене и работата по него е изоставена.

През 1931 г. правителство № 46 на Народния блок с министър-председател Александър Малинов подновява работата по преименуването на селищата в България. Със Заповед на министъра на ВРНЗ Никола Мушанов 3822 от 25 септември 1931 г. е назначена *Комисия за проучване законопроекта за изменяване имената на някои населени пунктове в Царството*. На нея е отредена ролята на номинатор* за подготвяното голямо преименуване на селищата. Тя се председателства от главния секретар на МВРНЗ Н. Паница, от Министерството на войната участва полк. Иван Стойчев, от Министерството на народното просвещение – главният инспектор Вл. Николов, а от Географическия институт към Министерството на войната – Димитър Илков. По-интересен е научният състав на комисията: проф. Анастас Иширков

* Лице, група лица или учреждение, даващи, присвояващи всякакво собствено име

– географ, проф. Гаврил Кацаров – историк, проф. Васил Н. Златарски – историк, проф. Стефан Младенов – езиковед, Димитър Гаджанов – лектор по турски език, всички от Софийския университет.

Във връзка с работата на тази комисия има публикувани сведения, че в нея са участвали и „*проф. Ал. Балабанов (непосещавал заседанията), познавачът на турския език Вл. Хиндалов и писателят и народен представител Трифон Кунев*“ (Василев, 1932: 19; Новите имена на населените места..., 15 юли 1932). Тримата са привлечени в комисията след ноември 1931 г.

Тя получава от МВРНЗ проект на „Закон за променяване имената на някои населени места в Царството“, по който трябва да се произнесе. В средата на м. юли 1932 г. комисията представя на министъра на ВРНЗ Александър Гергинов от следващото правителство № 47 с министър-председател Никола Мушанов, доклад за работата си и списък на населените места, чиито имена предлага да бъдат променени (Кои населени места..., 1932). В централните вестници са публикувани списъци по окръзи и околии с предложените от комисията промени на селищните имена. Най-пълнен е списъкът, публикуван във вестник „Утро“ (Новите имена на населените места..., 1932). Общественото мнение обаче не ги приема еднозначно. Работата на комисията е подложена на сериозна критика.

Иван Батаклиев, тогава все още доцент по география, пише: „*От няколко дена насам във вестниците се дава списъка на преименуваните селища в България – преименувани от специалната комисия при Министерството на вътрешните работи. Смятам, че целта на това предварително обнародване на този списък е да се посочат и поправят станали грешки при тези селищни имена, преди те да са узаконени от Народното събрание... Чрез тази комисия при Министерството на вътрешните работи от сведущи лица (първите професори по история, география, филология и турски език), наистина, сравнително с миналото, е намерен сполучлив път за преименуване нашите селища с чужди имена, но че най-сполучливият път е чрез антропогеографско изучаване на нашите селища... При такова масово преименуване на селища, каквото е сегашното, не може да се намерят хубави и сполучливи имена отведнъж. Интересът на работата го изискваше това да станеше поне на два пъти*“ (Батаклиев, 1932).

Езиковедът Стефан П. Василев е по-малко критичен: „*С особена радост трябва да се посрещне недавнашния почин на нашето Министерство на вътрешните работи да се преименуват всички останали с чужди имена български селища... Тая комисия се състои от видни наши учени – историци, географи, езиковедци, турколози – [и] с право бихме очаквали, че нейната работа ще бъде повече от удовлетворителна, че новите имена ще бъдат сполучливи, подходящи, хубави. За съжаление, това не е тъкмо тъй: не всички имена са сполучливи и се посрещат с общо одобрение. Много от тях са случайни, прибързано дадени и добре ще бъде да се не бърза с въвеждането им*“ (Василев, 1932: 19–22).

Най-критичен е историкът Петър Мутафчиев: „*Свидетелство за твърде лош вкус по-нататък, е да се дават на селища пълните лични и фамилни имена на отделни лица. Да са нарече едно село Ганчево, Каравелово, Вазово, това още не звучи тъй зле. Но най-малкото смешно е да се чуе, че едно село носи името Цар Самуил, Екзарх Йосиф, Стоян Заимов, Михалаки Георгиев, Христо Ганчев, Георги Златарски и т.н. Доколкото знаем, примери на подобна селищна номен-*

клатура се срещаха досега само у нашите северни съседи, румънците. Симена като горните, които комисията е благоволила да внесе в своя списък, ние далеч ще ги надминем... Мен не е ясно още и това, как министерството възнамерява да постъпи по-нататък. Но трябва да се обърне внимание на една опасност: да се променят изведнъж имената на хиляда, а може би и повече, селища, това значи да се създаде в страната хаос, който ще се отрази даже върху управлението на стопанския ѝ живот. Промяната трябва да бъде извършена постепенно и на части“ (Мутафчиев, 1932).

Вероятно именно обществената критика отново стопа за неопределено време приемането на законопроекта.

През 1934 г. обаче с военен преврат на власт идва правителство № 50 с министър-председател Кимон Георгиев. То довършва започнатото от правителството на Никола Мушанов, като с девет заповеди на министъра на ВРНЗ Петър Мидилев променя имената на 1875 селища от списъка на населените места, между които и 14 града. Правителството на К. Георгиев използва за основа на заповедите предложенията на комисията, работила през 1931–1932 г. В Централния държавен архив, в четири архивни единици (ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 365–368), са запазени оригиналите на осем от заповедите, с които са преименувани почти 1/3 от селищата в България. По-долу заповедите са разглеждани хронологично.

Със **Заповед 2820** са преименувани 1043 населени места, както и 179 махали, колиби, заселища, местности, чифлици, гари и жп спирки, които в „Списък на населените места...“ от 1930 г. са посочени под линия, тоест като съставни части на други селища. Преименувани са и 11 града: Анхиало на *Поморие*, Месемврия на *Несебър*, Василико на *Царево*, Станимака на *Асеновград*, Даръ-дере на *Златоград*, Дьовлен на *Девин*, Пашмакли на *Смолян*, Кошу-кавак на *Крумовград*, Ортакьой на *Ивайловград*, Ески-джумая на *Търговище* и Осман-пазар на *Омуртаг*.

Изключително интересен е фактът, който открийме на лист 405а от оригинала на заповедта. Там при селищата от Софийска област, след Новоселска околия е бил вписан следният текст:

Общини	Населени места	
	Стари наименования	Нови наименования
4. Орханыйска околия		
Орхание	гр. Орхание	гр. Иоанинград

В машинописния оригинал текстът е заличен чрез изтриване с гума, но въпреки това са останали достатъчно ясни следи, за да може днес той да бъде възпроизведен. Ясно се вижда и изписването на новото име Иоанинград не със заглавна буква Й, а с *И*, каквато е правописната норма от онова време за името на българската царица Йоанна Савойска.

В заповедта има и едно излишно преименуване – в Старозагорска околия, в общ. Рисиманово, на с. *Б.-бряг* е присвоено името с. *Бели-бряг* (с. 1753; л. 407а),

като по технически причини тук е пропусната ятовата гласна. Това преименуване обаче е излишно, тъй като и преди 1934 г. селото носи това име. Така броят на реално преименуваните селища е с едно по-малко – 1042.

Със следващата **Заповед 3008** са преименувани 5 селища, между тях и град Каваклии, който получава името *Тополовград*.

Със **Заповед 3072** са преименувани 29 селища. Последното от тях обаче – с. *Дългопол* от Провадийска околия, със старо име с. *Ново село*, вече е преименувано със Заповед 2820. Факт, който е убягнал и на съставителите на речника на селищните имена в България Петър Коледаров и Николай Мичев. В трите му издания те твърдят, че с. Ново село е преименувано на с. Дългопол с МЗ 3072 (обн. 11.IX.1934) (Коледаров и др., 1973: 102–103, Мичев и др., 1989: 113; Мичев, 2005: 146), вместо правилното – с МЗ 2820 (обн. 14.VIII.1934). И в тази заповед броят на реално преименуваните селища е с едно по-малко – 28.

Със **Заповед 3225** са преименувани 21 селища, между тях и град Мъстанли, който получава името *Момчилград*.

Със **Заповед 3302** са преименувани две села.

Следващата по ред **Заповед 3529**, макар да съдържа само едно име, поставя нов казус пред изследователите. С нея с. Иланджилар, Иланджиларска община, Омуртагска околия, Шуменска област, е преименувано на *Славеино*. По онова време един от принципите за определяне на новите названия е селищните имена от турски произход да се преведат. Но в тази заповед е допусната грешка. Името Иланджилар има за корен турската дума *uyan* 'змия', така че новото име би трябвало да е *Змишно*, *Змеино*. А Славеино е превод на тур. *bülbiül* 'славей'. В **Заповед 3530**, третираща образуването на нови общини в Омуртагска околия, която е издадена в същия ден, но е отпечатана в следващия брой на „Държавен вестник“, грешката е отстранена. Името на селото е означено правилно *Змеино (Иланджилар)*.

Следващата по хронология **Заповед 3774** не е съхранена в съответната архивна единица (ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 368), но е публикувана в „Държавен вестник“. С нея са преименувани 19 населени места, между тях и един град. На вече споменатия гр. Орхание е дадено новото име *Ботевград*. С тази заповед повторно са наименувани шест села, които вече са били преименувани с някоя от предишните заповеди.

Със следващата **Заповед 3775** са преименувани 762 селища и са променени имената на 840 махали, които в „Списък на населените места...“ от 1930 г. са посочени под линия, като съставни части на други селища.

Последната заповед, чийто оригинал се пази в Централния държавен архив – **Заповед 3779**, не е била обнародвана в „Държавен вестник“. Тя вече веднъж бе публикувана в научна статия (Михайлов, 2010: 547). С нея махалата Мушат от с. Батулци, Романска община, Врачанска околия, е обявена за отделно населено място под името с. *Кирилово*. Заповедта обаче е известна на П. Коледаров и Н. Мичев, които я споменават в своя речник (Коледаров и др., 1973: 237; Мичев и др., 1989: 259).

Обобщената статистика за деветте заповеди на министър Петър Мидилев показва, че с тях са преименувани:

- а) 1875 селища от Списъка на населените места, от които 14 града;
- б) 1019 имена на махали, колиби, заселища, чифлици, местности, гари и жп спирки, които в *Списъка на населените места* се публикуват под линия;

в) 6 селища са повторно преименувани.

Към 31 декември 1934 г. в България е имало общо 5752 населени места: 97 града, 4260 села и 1395 махали и колиби (Статистически годишник, 1935: 17). Или с деветте заповеди са преименувани 32,6 % от населените места в страната и 14,4 % от българските градове.

Трябва да се отбележи, че няма яснота кой е работил по преименуването на 1019-те махали, колиби, заселища, чифлици, местности, гари и жп спирки от Заповеди 2820 и 3775, които в списъка на населените места се публикуват под линия. Те не са включени нито в законопроектите на МВРНЗ от 1925 и 1931 г., нито в решенията на комисията, работила през 1931–1932 г.

Предложенията на тази комисия, получили законодателна сила с деветте заповеди на министър Мидилев, още дълго събират критики. Тази на Александър Теодоров-Балан е сравнително благосклонна: „*Познавам голямата вещина на членовете от речената комисия – вещина в история, география, филология. Ала тая нейна компетенция още не значи, че нейните членове притежават и способност да проумяват българщината на своята задача и да творят българщина при изпълнението на задачата. Трябва с жал да призная, че изобщо в езиков усет и творба българският интелектуалец е изгубил много от онова, което притежава българският неписмен селянин*“ (Теодоров - Балан, 1934).

По-критичен е историкът и археологът Васил Миков: „*Ако по-внимателно се спрем на новите селищни названия от 1934 год., ще видим, че членовете на тази комисия, голяма част от които са били специалисти, не са държали сметка нито за миналото, нито за местните особености на земната повърхност, почва, растителност и животинско царство, занятие на жителите, нито най-после за хубавите местни имена, каквито се намират в землищата на много от преименуваните селища*“ (Миков, 1943: 38–39).

Но Александър Балабанов е направо безпощаден: „*В комисията за тия пренаименования не вярвам да са били всички такива безсърдечници, както излезе от резултата, такива сатрапи към българския език и българската земя, защото и аз бях член на тая комисия... Само че аз, като видях, че тука не се дири хубавото и естественото, не се пита за истината, а само за едно покръщаване, отрано усетих, че не ми е там мястото – и я напуснах безцеремонно, като ги оставих сами да си заседават в Академията на науките. Особено ме покърти молбата на другия член на комисията г-н Трифон Кунев, който веднъж току извика: – Не е възможно да се кара така! На цели градове с толкова и толкова хиляди жители, на селище от по четири хиляди души – ние не се спираме нито четвърт минута. Нека вървим по-бавно! А аз прибавих: – Как ще преименуваме тия големи селища? Нито сме били там, нито знаем на коя посока са, на север или на юг, дори и на картата не можем да ги намерим!*“ (Балабанов, 1935).

Защо обявихме проф. Анастас Иширков за теоретик на това най-масово преименуване? Защото в статията си от 1922 г. той посочва начините, по които то да стане:

- а) превод на старото име от турски на български език;
- б) при превод на еднакви чуждоезикови имена да се прави малка разлика, с цел избягване на повторения на новите български имена;

в) чужди имена, които са в широка употреба и понятни за населението, да не се променят;

г) имена на селища, които означават народност, да не се променят, защото имат важно етнографско значение и дават сведения за миграциите на населението.

Стефан П. Василев също разкрива част от механизма за избор на новите български имена: „При досегашни преименувания на селища са били застъпвани тия начала: 1. Превод на името; 2. Производство на селището; 3. Занятие на населението; 4. Име на заслужил българин, па и чужденец. Последната комисия се е придържала към тези начала, като е прибавила към тях още други“ (Василев, 1932: 19).

Комисията, работила през 1931–1932 г., е спазвала следните правила при преименуването:

1. Превод на името от турски на български език. Такива имена са напр.: с. *Вълча поляна*, дн. общ. Елхово, ново име на Курт алан; с. *Дюлево*, общ. Стрелча, ново име на Айваджик; и др. Понякога дори е търсен художествен превод, напр. на с. Хавъзлъ, общ. Джебел, с произход на името от тур. *havuz* 'басейн, резервоар' комисията е дала новото име *Щерна*.

2. Уподобяване, при което новото българско име наподобява старото турско, но няма връзка с него, напр.: с. *Каравельово*, общ. Руен, ново име на Кара Велилер; с. *Ясените*, общ. Габрово, ново име на Хасаните; и др.

3. Приемане на предложенията, дошли от самите населени места чрез Проектозаконите на МВРНЗ от 1925 и/или 1931 г., напр.: с. *Ягодина*, общ. Борино, като ново име на Балабан; с. *Капитан Андреево*, общ. Свиленград, като ново име на Виран теке, - и двете предложени още в законопроекта от 1925 г.

4. За част от селищата се предлагат възпоменателни (мемориални) имена, често без връзка между епонима* и населеното място. От всичките 1881 названия, дадени на селищата през 1934 г., възпоменателни са 274 имена, или 14,6 %.

За мемориалната линия в преименуването безспорно са повлияли историците Васил Златарски и Гаврил Кацаров. Комисията, а след това и министър Мидилев, са номинирали следните групи възпоменателни селищни имена по:

А) **Светци**: с. *Свети Иван*, от 1965 Детелина, дн. общ. Долни чифлик; с. *Свети Спас*, от 1960 Храбрино, общ. Родопи; и др.;

Б) **Български ханове**: с. *Аспарухово*, общ. Плевен; гр. *Омуртаг*; и др.;

В) **Български царе**: гр. *Асеновград*; с. *Ивайло*, общ. Пазарджик; и др.;

Г) **Войводи**: с. *Индже войвода*, общ. Созопол; с. *Страхил войвода*, общ. Кърджали; и др.;

Д) **Участници в Априлското въстание (1876)**: с. *Волово*, от 1965 Панайот Волово, общ. Шумен; с. *Каблешиково*, общ. Черноочене; и др.;

Е) **Участници в национално-освободителни движения**: с. *Левски*, общ. Суворово; с. *Капитан Петко*, общ. Венец; и др.;

Ж) **Чужденци-участници в Руско-турска война (1877–78)**: с. *Столетово*, общ. Карлово; с. *Савойски*, общ. Кюстендил; и др.;

З) **Български офицери**: с. *Генерал Тошево*, общ. Тунджа; с. *Полковник Серафимово*, общ. Смолян; и др.;

* Лице, най-често известно, името на което е послужило за основа за образуване на друго название.

И) **Исторически селища и местности:** с. *Оборище*, общ. Вълчи дол; с. *Сан Стефано*, общ. Карнобат; и др.;

К) **Исторически битки на Българската армия:** с. *Булаир*, общ. Долни чифлик; с. *Кубадин*, общ. Средец; и др.;

Л) Включването в комисията, работила през 1931–1932 г., на участниците в Македоно-одринското опълчение (1912–1913) полк. Иван Стойчев и народния представител (по време на Балканската война – подпоручик) Трифон Кунев Бояджиев, организиран в Бургас 12. Лозенградска дружина, води до това, че сред новообявените имена се срещат и такива по:

а) **личности от Македоно-одринското опълчение (1912–1913):** с. *Антраниково*, от 1943 Парчевич, от 1966 кв. на гр. Раковски; с. *Полковник Желязово*, общ. Крумовград; и др.;

б) **части от Македоно-одринското опълчение (1912–1913):** с. *Велешани*, общ. Кърджали, наименувано в прослава на 9. Велешка дружина; с. *Юнаци*, общ. Момчилград, в прослава на „Юнашкия легион“ – 1. рота от 12. дружина, сформирана от членове на гимнастическите дружества „Юнак“; и др.;

М) **Културни дейци:** с. *Алеково*, общ. Свищов; с. *Иван Вазово*, общ. Калояново; и др.;

Н) **Членове на Кобургската царска династия:** с. *Евдокия*, от 1947 Гоматарци, общ. Видин; с. *Цар Борисово*, от 1951 Покрайна, общ. Видин; с. *Царица Йоанна*, от 1947 Разкаяние, от 1981 Княжевско, общ. Опан; и др.;

О) **Чужденци:** с. *Владиславово*, от 1975 кв. на Варна; с. *Иречеково*, общ. Стралджа; и др.

Видно е, че няколко от ойконимите* са присвоени още докато епонимите са живи. Полк. Иван Стойчев, участник в комисията, разкрива защо: „*Принципно комисията бе решила да не се кръщават села на живи още дейци, като изключение се направи само за митрополит Симеона и ген. Николаева*“ (Стойчев, 1935).

Иван Стойчев обаче не е напълно коректен, защото по предложение на комисията са присвоени приживе много ойконими по членове на Кобургската династия – цар Борис III, царица Йоанна, княз Кирил и княгините Евдокия и Надежда.

П) Освен по членове на Кобургската династия, и други ойконими са **присвоени приживе**, напр.: с. *Генерал Николаево*, от 1966 слято в гр. Раковски, по чина и бащиното име на ген. Данаил Николаев Цонев (18.XII.1852–29.VIII.1942), военен деец, генерал от пехотата; с. *Генерал Панайотово*, от 1947 Метличина, общ. Кирково, по чина и бащиното име на ген. Сава Панайотов Савов (6.XII.1864–18.IV.1945), български военен и политически деец, по време на номинацията през 1932 г. е депутат от управляващата Демократическа партия (М и х а й л о в, 2013: 16–17); с. *Митрополит Симеон*, от 1950 Лозево, общ. Шумен, по Варненския и Преславския митрополит Симеон (светско име: Одисей Попов) (1840–23.X.1937), български духовник, митрополит в продължение на 65 години.

Безспорно уникален е ойконимът *Шкорпиловци*, общ. Долни чифлик, присвоен през 1934 г. едновременно *посмъртно* на Херменгилд Шкорпил (8.II.1858–25.VI.1923) и *приживе* на Карел Шкорпил (15.VII.1859–10.III.1944), чешки учители, основатели на българската археология.

* Собствените имена на селищата.

Работата на комисията наистина е понесла много критики. Но вече 80-годишната дистанция от датите на най-масовото селищно преименуване дава възможност за по-обективна оценка, особено когато към нея се добавят и статистически данни.

За успешно би трябвало да се приема преименуване, при което впоследствие не се е налагала нова промяна на селищните имена. От 1881 г. наименования, които са променени през 1934 г., 135, или 7,2 %, са *ново преименувани* през годините до 2014 г. Такива са например имената на:

- а) с. Булчино, от 1949 *Карагеоргиево*, дн. общ. Айтос;
- б) с. Чимово, от 1960 *Ахелой*, общ. Поморие;
- в) с. Ябълка, от 1934 *Полковник Серафимово*, общ. Смолян.

Причините за тези промени са най-вече общественно-политически. И не е случайно, че 42 от променените 135 имена са възпоменателни (мемориални). Така например само за годините 1947, 1949, 1950 и 1951 са подменени 68 ойконима, или това прави повече от половината от всичките 135 промени. През 1947 г. са сменени почти всички селищни имена, дадени по членове на Кобургската династия, а в годините 1949, 1950 и 1951 тече процес по присвояване на селищата на имена на антифашисти и партизани, обикновено родени или загинали в съответните населени места.

Други 48 названия, или 2,6 %, са *осъвременени* през годините. За такива приемаме имената, в които са променени една до две букви (*Синьоморец* в *Синеморец*) и слятото или разделното писане (*Хаджи Димитрово* в *Хаджидимитрово*), уточнено е четенето на ятовата гласна като *е* или *я* (от 1966 *Лясковец*, общ. Стамболово). Такива са напр. имената на:

- а) с. Малка полянка, от 1966 *Малка поляна*, дн. общ. Айтос;
- б) с. Вълчепол, от 1951 *Вълче поле*, общ. Любимец;
- в) с. Тодор Икономов, от 1966 *Тодор Икономово*, общ. Каолиново.

Други 12, или 0,6 %, са променени през годините, но след това *отново са възстановени* имената, дадени им през 1934 г. Такива „временни“ имена напр. са:

- а) Царево, от 1950 до 1991 *Мичурин*;
- б) с. Царски извор, от 1950 до 1993 *Чапаево*, общ. Стражица;
- в) Цар Калоян, от 1951 до 1991 *Хлебарово*.

Имената само на две населени места попадат едновременно в повече от една от изброените три категории.

а) Село Тимарово през 1966 е осъвременено на *Тимарево*, общ. Хитрино, а от 1985 до 1998 се казва Равнец.

б) Село Генерал Инзов е променено през 1951 на Инзово, а през 1975 е възстановено предишното му име с осъвременяване – *Генерал Инзово*, общ. Тунджа.

Изчисленията показват, че при общо 1881 преименувания имената на 1688 населени места не се претърпели промени след 1934 г. Това прави 89,7 % – прилично висок относителен дял на успешно преименуваните през годината селища, чиито имена не са променяни в следващи периоди. Дали този висок процент ще бъде приет като индикатор за успешно или по-малко успешно изпълнена задача по преименуването, субективно зависи от познанията и уменията на изследователите. Но истина е, че ако това най-масово преименуване на селищните имена в България не беше подготвено от комисията, работила през 1931–1932 г., и не беше завършено от министъра на ВНРЗ Мидилев, не е ясно

колко години след това 1/3 от българските населени места още щяха да носят старите си турски имена. Безспорно е, че отечественофронтовската (социалистическата) власт след 1944 г. щеше да предприеме някакви промени. Но щяха ли да бъдат те така масови (върху 32,6 % от селищата) и с толкова висока успеваемост (89,7 %), никой не може да каже.

Загова, наред с отбелязването на 80-годишнината от най-масовото селищно преименуване, извършвано някога в България, трябва да отчетем както обществената полза от този акт на министерството на ВРНЗ, така и да приемем за много успешни предложенията на комисията, работила през 1931–1932 г.

ЛИТЕРАТУРА

- Б а л а б а н о в, Ал. Преименуване на селищата. – Мир, XLI, № 10 554, 23 септ. 1935.
- Б а т а к л и е в, Ив. По въпроса за преименуваните селища (Т.-Пазарджишка околия). – Мир, XXXVII, № 9813, 28 юли 1932.
- В а с и л е в, Ст. П. Новите промени на селищните имена у нас. – Родна реч (Казанлък), VI, 1932/33, № 1, септ. 1932, 18–22.
- И ш и р к о в, А. Имената на нашите селища. – Слово, I, № 83, 22 юли 1922.
- К о в а ч е в, Н. Промени в административно-селищното деление, в именуването и преименуването на селищата в страната. – Архив за поселищни проучвания (В. Търново), IV, 1995, № 3–4, 3–17.
- К о л е д а р о в, П., Н. М и ч е в. Промени в имената и статута на селищата в България 1878–1972. С., Наука и изкуство, 1973. 286 с.
- М и к о в, В. Произход и значение на имената на нашите градове, села, реки, планини и места. С., 1943. 316 с.
- М и х а й л о в, П. Преименуването на българските селища през 1934 г., отразено в документи от Централния държавен архив. – В: Проблеми на балканското и славянското езикознание. Международна научна конференция, 14–15 ноември 2008 г. В. Търново, Фабер, 2010, 543–551.
- М и х а й л о в, П. Възпоменателни селищни имена в България (Наблюдения върху ойконимите в Централна Южна България). Автореферат на дисертация за присъждане на ОНС „доктор“. В. Търново, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, 2013. 44 с.
- М и ч е в, Н., П. К о л е д а р о в. Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987. [2. доп. изд.]. С., Наука и изкуство, 1989. 302 с.
- М и ч е в, Н. Речник на имената и статута на населените места в България 1878–2004. [3. доп. изд.]. С., ИК „Петър Берон“, „Изток-Запад“, 2005. 408 с.
- М у т а ф ч и е в, П. Новите имена на нашите селища. – Мир, XXXVII, № 9651, 10 септ. 1932.
- С т о й ч е в, Ив. Чест и спомен за Македоно-Одринското опълчение. – Бълг. доброволец, I, № 4, апр. 1935, с. 7.
- Т е о д о р о в - Б а л а н, А. Новото име на Пашмакли. – Красногор (Смолян), III, № 18, 25 авг. 1934.
- х х х Заповед 2820 от 9 август 1934 г. – Държ. вестник, № 109, 14 авг. 1934, 1747–1759. Същото и в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 365, л. 393–413.
- х х х Заповед 3008 от 30 август 1934 г. – Държ. вестник, № 124, 1 септ. 1934, с. 1954. Същото и в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 366, л. 131.
- х х х Заповед 3072 от 8 септември 1934 г. – Държ. вестник, № 132, 11 септ. 1934, с. 2067. Същото и в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 366, л. 195.

- х х х Заповед 3225 от 19 септември 1934 г. – Държ. вестник, № 141, 21 септ. 1934, с. 2202. Същото и в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 366, л. 352.
- х х х Заповед 3302 от 24 септември 1934 г. – Държ. вестник, № 145, 26 септ. 1934, с. 2242. Същото и в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 367, л. 52.
- х х х Заповед 3529 от 25 октомври 1934 г. – Държ. вестник, № 174, 31 окт. 1934, с. 2618. Същото и в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 367, л. 281.
- х х х Заповед 3530 от 25 октомври 1934 г. – Държ. вестник, № 175, 2 ноем. 1934, с. 2634. Същото и в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 367, л. 282.
- х х х Заповед 3774 от 1 декември 1934 г. – Държ. вестник, № 204, 7 дек. 1934, с. 2947. Липсва в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 368.
- х х х Заповед 3775 от 1 декември 1934 г. – Държ. вестник, № 204, 7 дек. 1934, с. 2948–2959. Същото и в: ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 368, л. 116–140.
- х х х Заповед 3779 от 1 декември 1934 г. – ЦДА, ф. 371к, оп. 1, а.е. 368, л. 144. (Не е публикувана в Държ. вестник.)
- х х х Кои населени места как се преименуват. – Зора, XIV, № 3906, 13 юли 1932, с. 1.
- х х х Новите имена на населените места. – Утро, XXII, № 6869, 15 юли 1932; Новите наименования на населените места. – № 6870, 16 юли 1932; № 6871, 17 юли 1932; № 6872, 18 юли 1932; № 6873, 20 юли 1932; № 6874, 21 юли 1932; № 6876, 23 юли 1932; № 6877, 24 юли 1932; № 6878, 25 юли 1932.
- х х х Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 дек. 1926 г. С., Главна дирекция на статистиката, 1930. XI, 117 с.
- х х х Статистически годишник на Царство България. Година XXVII. С., Главна дирекция на статистиката, 1935.

Аграрен университет – Пловдив
names_pd@abv.bg

80 YEARS SINCE THE LARGEST IN SCALE RENAMING OF THE SETTLEMENTS IN BULGARIA

P. Mihaylov

(S u m m a r y)

The article notes the 80th anniversary of the renaming of settlement names in Bulgaria, conducted in 1934. By nine decrees of the Minister of Internal Affairs and Public Health have changed the names of the 1875 settlements or 32.6 % of them.

Revealed is a history of preparing for change, started in 1924, extended by two bills of 1925 and 1931, and the activities of the Scientific Commission worked in 1931–32, in which take part professors Anastas Ishirkov (geographer), Vasil Zlatarski and Gavril Katzarov (historians), Stefan Mladenov (linguist) and others. Nearly 15 percent of the new names are commemorative (memorial) in honor and memory of Bulgarians and foreigners contributed to our national history.

In conclusion, is reported high value of the renaming of settlements in 1934 as well as assessed as very successful proposals of scientific committee, as 89.7 % of the new names are not changed then through the years.